

Πως θα αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας

Ομιλία στο συνέδριο της ΕΑΣΕ

του Γκίκα Α. Χαρδουβελή,

Καθηγητή Χρηματοοικονομικής Πανεπιστημίου Πειραιώς
Οικονομικού Συμβούλου, EFG-Eurobank

Η ελληνική κυβέρνηση όρισε το 2005 ως έτος ανταγωνιστικότητας, γεγονός που σηματοδοτεί τη σπουδαιότητα της ανταγωνιστικότητας ως κορμό της οικονομικής πολιτικής για την ανάπτυξη της χώρας. Στη σημασία της ανταγωνιστικότητας συμφωνούν όλοι. Ήδη, από την εποχή της προηγούμενης κυβέρνησης, παρατηρήθηκε μια βαθμιαία μεταστροφή της οικονομικής πολιτικής προς τη μικροοικονομική πολιτική, η οποία εντάθηκε μετά την ένταξη στην ΟΝΕ.

Αυτό φαίνεται από τις ομιλίες του τέως Πρωθυπουργού, αλλά και από τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν. Το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας, για παράδειγμα, που πριν λίγες μέρες εξέδωσε μια πολιτικώς βαρύνουσα μελέτη για την ανταγωνιστικότητα, θεσμοθετήθηκε επί κυβέρνησης Σημίτη. Αποτελεί ένα θετικό παράδειγμα της πραγματικής συνέχειας του κράτους. Και όλοι ελπίζουμε και επιθυμούμε να πετύχει στο ρόλο του.

Η αντίδραση στη μελέτη αυτή από τον Τύπο υπήρξε κατά τη γνώμη μου υπερβολική, παρά το γεγονός ότι σήμερα

υπάρχει η ωριμότητα στην κοινωνία ώστε να μπορεί να παρακολουθήσει και να συμμετέχει σε μια ανάλυση των βαθύτερων προβλημάτων της οικονομίας χωρίς κομματικές ή συντεχνιακές παρωπίδες. Η πολιτική ηγεσία έχει χρέος όχι μόνο να εκθέσει, αλλά και να οριοθετήσει τις προτεραιότητες για την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Διότι το να κρύβεις τα προβλήματα, χαϊδεύοντας τ' αυτιά όλων, δεν τα λύνεις. Απλώς τα αναβάλεις και έτσι πολλαπλασιάζεις τις μελλοντικές αρνητικές συνέπειές τους.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας και αιτία είναι το γεγονός ότι η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας δεν είναι το ίδιο με την ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης. Όταν επιχειρήσεις που παράγουν το ίδιο προϊόν, ανταγωνίζονται μεταξύ τους, τότε τις περισσότερες φορές η πρόοδος της μιας συνεπάγεται την καθυστέρηση της άλλης. Όταν τα έθνη ανταγωνίζονται, εφόσον επικεντρώνονται στα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, τότε όλα μαζί προοδεύουν, χωρίς η πρόοδος του ενός να συνεπάγεται την καθυστέρηση του άλλου.

Όταν αναφερόμαστε λοιπόν στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, εννοούμε κατά κύριο λόγο τη συνολική παραγωγικότητά της, δηλαδή τη διαχρονική δυνατότητα της οικονομίας να παράγει ολοένα και περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες με καλύτερη ποιότητα σε ένα διεθνές ανταγωνιστικό

πλαίσιο, γεγονός που μεταφράζεται σε σταθερή διαχρονική αύξηση του κατά κεφαλήν συνολικού βιοτικού επιπέδου. Η δυνατότητα παραγωγής αυξανόμενων αγαθών και υπηρεσιών απορρέει από ένα μεγάλο αριθμό παραγόντων, όπως το μακροοικονομικό, επιχειρηματικό και εργασιακό περιβάλλον, οι υποδομές, η εκπαίδευση και οι δεξιότητες των εργαζομένων, η οργάνωση, η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία των επιχειρήσεων και των ιδιωτών, αλλά και από μακροπρόθεσμες πολιτικές όπως η πολιτική για το περιβάλλον, η πολιτική διατήρησης ή αύξησης του πληθυσμού και, φυσικά, η κοινωνική πολιτική.

Η χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει επιτελέσει σημαντικά βήματα προόδου, όπως αυτή καταγράφεται στους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ, αλλά και του σχετικού βιοτικού της επιπέδου. Σήμερα το βιοτικό επίπεδο της Ελλάδας βρίσκεται στο 76% του ευρωπαϊκού μέσου όρου της Ευρώπης των 15. Η χώρα μας κατάφερε να ξεφύγει από την τελευταία θέση, με ένα άλμα **10 περίπου μονάδων** την τελευταία 5-ετία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

(ΜΠΑΡΕΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ βιοτικού επιπέδου 1995 – 2004, 15 ΧΩΡΕΣ)

Πράγματι, μελέτες των οικονομολόγων για την περίοδο 1960-2003 δείχνουν ότι η συμπεριφορά της οικονομίας τα τελευταία 45 χρόνια κατηγοριοποιείται σε τρεις διαφορετικές περιόδους, με διαφορετικούς ρυθμούς συνολικής

παραγωγικότητας και δυνητικού προϊόντος. Η πρώτη περίοδος, 1960-1980, είναι η περίοδος πριν την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και χαρακτηρίζεται από υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και αύξησης της παραγωγικότητας. Η δεύτερη περίοδος, 1981-1994, χαρακτηρίζεται από στάσιμους ρυθμούς. **Η τρίτη περίοδος, 1995-2004**, όταν έγινε στροφή στη μακροοικονομική πολιτική ενόψει της ΟΝΕ, **χαρακτηρίζεται εκ νέου από υψηλούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας και του δυνητικού προϊόντος.**

Η σύγκλιση στο βιοτικό επίπεδο συνοδεύτηκε και με κοινωνική σύγκλιση, όπως αυτή περιγράφεται από τις κοινωνικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΜΕΣΟ ΟΡΟ ΕΕ-15, 1995 -2003

Συνοδεύτηκε, επίσης, από ελαφρά βελτίωση στην κατανομή του εισοδήματος. Για παράδειγμα, ο λόγος του εισοδήματος του 20% των πλουσιότερων νοικοκυριών σε σχέση με το εισόδημα του 20% των φτωχότερων μειώθηκε από 6,5 το 1995 στο 5,7 το 2001. Ο κίνδυνος φτώχειας που αποτελεί διαφορετικό δείκτη κατανομής εισοδήματος, επίσης βελτιώθηκε από 22% το 1995 στο 19,6% το 2003.

Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε μετά το 1995, υπάρχει διάχυτη η ανησυχία και αίσθηση στον επιχειρηματικό κόσμο ότι

η πρόοδος αυτή ίσως τελικά είναι παροδική. Ότι υπήρξε αποτέλεσμα της προσπάθειας για την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ, γεγονός που έφερε σημαντική πτώση στον πληθωρισμό και τα επιτόκια. Τα χαμηλά επιτόκια μείωσαν το κόστος κεφαλαίου για τις επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να εκτιναχθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις, που ως ποσοστό του ΑΕΠ έφτασαν από $_%$ του ΑΕΠ το 1995, να είναι οι δεύτερες υψηλότερες στην ΕΕ-15 το 2004, στο 21,8%. Τα χαμηλά επιτόκια αύξησαν επίσης το δανεισμό των νοικοκυριών και έτσι προσφορά και ζήτηση αυξήθηκαν αρμονικά στην οικονομία.

Η επίδραση της πτώσης των επιτοκίων έχει, όμως, ημερομηνία λήξης. Η μακροοικονομική σταθερότητα από μόνη της δεν μπορεί να αυξάνει την παραγωγικότητα της οικονομίας για πάντα. Τα έσοδα, επίσης, του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, που από τη δεκαετία του 1980 έφταναν τις 3 με 4 μονάδες του ΑΕΠ ετησίως, πλησιάζουν και αυτά προς το τέλος τους, αφού μετά το 2008 θα μειωθούν στο 1/3 της προηγούμενης 20ετίας, δηλαδή στο 1% με 1,5% του ΑΕΠ.

Απαιτείται λοιπόν σήμερα μια εντονότερη στροφή στη μικροοικονομική πολιτική, δηλαδή την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την αποτελεσματικότητα του Δημόσιου τομέα. Απαιτείται μια πολιτική που απελευθερώνει ακόμα περισσότερο την ιδιωτική πρωτοβουλία, αλλά συγχρόνως επιβάλλει όρους διαφάνειας στην οικονομική ζωή, ελέγχει πιο

διεξοδικά τους όρους του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, και προστατεύει τον εργαζόμενο, τον καταναλωτή και το περιβάλλον. Σήμερα, απαιτείται μια **πιο επιθετική πολιτική επενδύσεων**, τόσο στην τεχνολογία και την εκπαίδευση, όσο και σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας, όπου η Ελλάδα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα, με εφιαλτήριο τη γεωγραφική της θέση, το κλίμα της και την παρουσία της στην ευρύτερη περιοχή Βαλκανίων.

Οι κοινοί ευρωπαϊκοί στόχοι της Λισσαβόνας αποτελούν έναν χρήσιμο οδηγό για τις πολιτικές αυτές. Όμως, **δεν αρκούν**. Γιατί το ζητούμενο είναι η σύγκλιση. Αν απλώς περιοριστούμε στους στόχους της Λισσαβόνας, που ίσως πετύχουν και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, η σχετική μας θέση στην Ευρώπη πιθανόν να μείνει στάσιμη, να μην συγκλίνουμε, έστω και αν το βιοτικό μας επίπεδο συνεχίζει να αυξάνεται.

Ο στόχος της πραγματικής σύγκλισης προς το μέσο όρο της ΕΕΡ-15 δεν είναι απλός. Ούτε είναι το νομοτελειακό αποτέλεσμα της γενικής ισορροπίας του σύγχρονου παγκόσμιου οικονομικού συστήματος ώστε να μην χρειάζεται η δική μας ενεργή πολιτική και η παρεμβολή. Η οικονομική ιστορία του περασμένου αιώνα δείχνει ότι, **παγκοσμίως, είχαμε απόκλιση των οικονομιών και όχι σύγκλιση**. Ο

λόγος του βιοτικού επιπέδου της πλουσιότερης προς τη φτωχότερη χώρα το 1870 εκτιμάται στο 8,7. Ο λόγος αυτός αυξήθηκε στο 38,5 το 1960 και στο 45,2 το 1990. Τα τελευταία 10 χρόνια είδαμε τον διπλασιασμό του βιοτικού επιπέδου στην Κίνα, αλλά την πτώση του περίπου στο μισό στη Ρωσία.

Ο επιχειρηματικός κόσμος είναι ανυπόμονος και απαισιόδοξος. Αυτό καταγράφεται σε όλες τις δημοσκοπήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και στους διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας. Για παράδειγμα, στη δεύτερη 4ετία Σημίτη, 2000-2003, όταν η ελληνική οικονομία έτρεχε με το δεύτερο υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης στην ΕΕ-15, οι διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας δεν παρουσίασαν ανάλογη βελτίωση. Μάλιστα, αν κάποιος σκαλίσει λίγο παραπάνω τους δείκτες ανταγωνιστικότητας, θα διαπιστώσει ότι οι υπο-δείκτες που βασίζονται σε δημοσκοπήσεις επιχειρηματιών κατατάσσουν σε χειρότερη συγκριτική θέση την Ελλάδα σε σχέση με τους υπο-δείκτες που βασίζονται σε σκληρά νούμερα που περιγράφουν την οικονομία, γεγονός που αναφέρεται και σε πρόσφατη μελέτη του Υπουργείου Ανάπτυξης.

Ως δεύτερο παράδειγμα, αναφέρω ότι οι διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας δείχνουν επιδείνωση την τελευταία 4ετία, σε αντιδιαστολή με την Eurostat και την Έκθεση Κοκ του 2004, οι οποίες βασίζονται σε σκληρά στοιχεία και όχι σε δημοσκοπήσεις. Σύμφωνα με την Έκθεση Κοκ, η Ελλάδα

έδειξε τη καλύτερη συνολική πρόοδο στους 15 δείκτες της Λισσαβώνας την τετραετία 1999-2003. Αν δηλαδή καταγράψουμε την κατάταξη της κάθε χώρας από το 1 έως το 15 στους δείκτες προόδου, και προσθέσουμε τις κατατάξεις των 15 δεικτών της διαδικασίας της Λισσαβώνας, τότε η Ελλάδα παίρνει την υψηλότερη θέση ανάμεσα στις 15 χώρες.

Βεβαίως, οι παραπάνω επιφυλάξεις για την εικόνα που δίνουν οι διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας, δεν αναιρούν την ουσία του ελλείμματος ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Σήμερα χρειάζεται να ξεκαθαριστούν με μεγαλύτερη ευκρίνεια οι προτεραιότητες της πολιτικής ανταγωνιστικότητας και να δημιουργηθεί μια **ευρεία πολιτική συναίνεση** για τις προτεραιότητες αυτές. Αναφέρω επιλεκτικά τα πιο σημαντικά ερωτήματα:

1. *Πρώτο και κύριο ερώτημα: **ποια είναι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας** και πώς, πότε και πόσο επενδύουμε σ' αυτά;*

Υπάρχουν τομείς της οικονομίας, στους οποίους περιμένουμε υψηλή απόδοση από τις επενδύσεις μας ώστε να διασφαλίσουμε εκεί τις κατάλληλες υποδομές; ή ξεχνάμε κάθε είδους τομεακής πολιτικής και επικεντρωνόμαστε στη βελτίωση των παραγωγικών συντελεστών για το σύνολο της οικονομίας;

Περιληπτικά, αναφέρω ότι σίγουρα οι επενδύσεις πρέπει να συνεχίσουν να αποτελούν τον κορμό της αναπτυξιακής πολιτικής μας. **Η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων δεν πρέπει – όπως φαίνεται να γίνεται το 2005 - να περάσει από τις δημόσιες επενδύσεις, πρέπει να περάσει μέσα από τη μείωση της δημόσιας σπατάλης, όπως άλλωστε δεσμεύτηκε προεκλογικά η κυβέρνηση.**

Οι επενδύσεις πρέπει να γίνουν με γνώμονα τη υψηλότερη δυνατή μακροχρόνια απόδοσή τους. Πρέπει να γίνουν τόσο επενδύσεις που ωφελούν το σύνολο της οικονομίας, όσο και τομεακές επενδύσεις.

1.α) Όσον αφορά τις **τομεακές επενδύσεις**, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας είναι γνωστά: Ήλιος, θάλασσα, ιστορία, παράδοση στη ναυτιλία, κόμβος στη Μεσόγειο, γειτνίαση με τις Βαλκανικές χώρες.

Συνεπώς, πρέπει να επενδύσουμε στον τουρισμό, ένα τομέα που, σύμφωνα με μια μελέτη του 2004 της Kantor, φαίνεται να έχει τις λιγότερο ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Στον τουρισμό η ποιότητα είναι η υπ' αριθμόν ένα προτεραιότητα. **Η επένδυση στον τουρισμό μπορεί να συνδυαστεί με επενδύσεις στον τομέα της Υγείας**, ώστε να προσελκυστούν όχι μόνο τουρίστες, αλλά και Ευρωπαίοι που θα ζουν για μεγάλα

χρονικά διαστήματα στην Ελλάδα. Και οι δύο τομείς πάσχουν σήμερα στη χώρα μας.

Στην Υγεία, υπάρχει ανταγωνισμός στο δημόσιο σύστημα, που σήμερα περιορίζεται κυρίως στα διαγνωστικά κέντρα και τα μαιευτήρια. Επειδή όμως ο ανταγωνισμός επεκτείνεται, υπάρχει και ανάλογη πίεση για βελτίωση του δημόσιου συστήματος. Η προηγούμενη κυβέρνηση έκαμε σημαντικά βήματα, κυρίως χτίζοντας πολλά νέα νοσοκομεία στην περιφέρεια, δίνοντας έμφαση στην πρωτοβάθμια φροντίδα, και υιοθετώντας το θεσμό των διαχειριστών των νοσοκομείων. Αποτέλεσμα ήταν η δραστική μείωση των ασθενών που για σημαντικές επεμβάσεις καταφεύγουν στο εξωτερικό, ενώ αυξήθηκε και η παροχή υπηρεσιών προς τους ξένους.

Η νέα κυβέρνηση δεν πρέπει να μείνει σε μια διαχειριστική και κάπως δημοσιοσχεστική πολιτική για τα ράντζα στα νοσοκομεία. Πρέπει να σπρώξει ακόμα περισσότερο τη σωστή διαχείριση στα νοσοκομεία, ξεκινώντας ίσως με ένα πιλοτικό πρόγραμμα σε ένα από τα νέα νοσοκομεία που χτίστηκαν, όπου δεν εδραιώθηκαν ακόμα τα συντεχνιακά συμφέροντα. Πρέπει, για παράδειγμα, να υιοθετήσει νέους θεσμούς χρηματοδότησης των προμηθειών των μηχανημάτων, π.χ. μέσω Leasing. Να δημιουργήσει ένα πιο ρεαλιστικό σύστημα αμοιβών των γιατρών, που θα μειώνει την παραοικονομία ή το outsourcing προς τα ιδιωτικά τους γραφεία και κλινικές.

Δεύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα, η γειτνίαση με τις βαλκανικές χώρες. Πρέπει, επομένως, να συνεχιστεί η πολιτική επενδύσεων και η εμπορική δραστηριότητα των ελληνικών επιχειρήσεων στα Βαλκάνια διότι οι χώρες αυτές έχουν και θα συνεχίσουν έχουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, αφού έχουν ξεκινήσει από χαμηλή βάση. Μελέτες οικονομολόγων τα τελευταία 10 χρόνια έχουν δείξει, άλλωστε, ότι η γειτνίαση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εμπορική δραστηριότητα, δηλαδή πολύ μεγαλύτερο από αυτόν που δικαιολογεί το μικρό κόστος των μεταφορών. Οι επιχειρήσεις μας, επομένως, έχουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στα Βαλκάνια έναντι άλλων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων από πιο μακρινές χώρες, και θα πρέπει να βλέπουν ως δυνητικούς πελάτες για τα προϊόντα τους τη βαλκανική αγορά και όχι απλώς την ελληνική.

Ξένες επενδύσεις μπορούν επίσης να προσελκυστούν, εφόσον οι ξένοι δουν την Ελλάδα ως πύλη για όλες τις βαλκανικές χώρες και όχι απλώς ως μια αγορά 11 εκατ. πολιτών. Από μόνη της η Ελλάδα δεν μπορεί να προσελκύσει εύκολα ξένες επενδύσεις, όποια κίνητρα και αν δώσει.

Η ναυτιλία είναι ένα τομέας που πέρυσι μείωσε το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών κατά δύο περίπου μονάδες του ΑΕΠ. Με δεδομένη της ανάπτυξη στην Κίνα και την

Ανατολική Ασία, η ζήτηση για μεταφορές πετρελαίου και αγαθών θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα για πολλά χρόνια. Η κυβέρνηση δεν πρέπει να εγκλωβιστεί στην αναχρονιστική συντεχνιακή υπεράσπιση των μονοπύθμενων πλοίων, που μόνο πολιτικό και περιβαλλοντικό κόστος έχει και κανένα απολύτως όφελος, αλλά να σκεφτεί ενεργά πως η χώρα μας θα ωφεληθεί από την παγκόσμια αύξηση της ναυτιλιακής δραστηριότητας. Πρέπει να επικεντρωθεί στις συμπληρωματικές ναυτιλιακές υπηρεσίες προς του Έλληνες πλοιοκτήτες. Παράδειγμα, 60 δις δολάρια απορροφά το Λονδίνο από τους Έλληνες για το λεγόμενο Protection & Indemnity. Γιατί να μην έρθει ένα κομμάτι της πίτας και στην Ελλάδα? Ένα σωρό Έλληνες δικηγόροι και χρηματιστές θα επιθυμούσαν την επιστροφή τους στη χώρα μας.

Ο τομέας της **Ενέργειας** είναι δυνητικά ένας τομέας με μεγάλη υποσχόμενη απόδοση και με μικρότερο ρίσκο από τις τηλεπικοινωνίες. Εκεί θα μπορούσαν οι ελληνικές επιχειρήσεις να παίξουν έναν δυναμικότερο ρόλο στην ευρύτερη περιοχή.

1.α) Επιστρέφοντας στις επενδύσεις με υψηλή απόδοση που ωφελούν το σύνολο της οικονομίας, αυτές είναι οι επενδύσεις στην **εκπαίδευση, τη γνώση, και την τεχνολογία.**

Δεν πιστεύω ότι η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να φτιάξει στο άμεσο μέλλον μια νέα Silicon Valley. Μπορεί, όμως, και

πρέπει να ενσωματώνει τις νέες τεχνολογίες στην παραγωγική διαδικασία ώστε να αυξάνεται διαρκώς η παραγωγικότητα. Για παράδειγμα, αντί το κράτος να κατανέμει πόρους σε νέα σιδηροδρομικά δίκτυα, πρέπει πρώτα να κατανείμει πόρους στην ανάπτυξη των **ευρυζωνικών δικτύων**. Υπάρχουν χρήματα από το ΚΠΣ για τα ευρυζωνικά δίκτυα, τα οποία λιμνάζουν.

Η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στη δημόσια διοίκηση αναμένεται να έχει τη μεγαλύτερη επίδραση στην πάταξη της γραφειοκρατίας και της διαφθοράς. Η εύκολη μεταφορά της πληροφορίας ανάμεσα στα υπουργεία και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα απαλλάσσει τον πολίτη από τα πολλαπλά πιστοποιητικά, ενώ δίνει τη δυνατότητα ελέγχου των πράξεων των δημοσίων υπαλλήλων. Έτσι, μετριέται πιο εύκολα η παραγωγικότητα του κάθε υπαλλήλου, ενώ εμποδίζονται τα φαινόμενα της διαφθοράς.

Στο παρελθόν η σημερινή κυβέρνηση πολέμησε το πρόγραμμα ΣΥΖΕΥΞΙΣ, που θα ενσωμάτωνε την πληροφορική στο δημόσιο τομέα, από την τότε θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης, υποκύπτοντας μάλλον σε μικροπολιτικές σκοπιμότητες. Σήμερα, συνειδητοποιεί ότι οι κύριοι πολέμιοι του έργου είναι η αδράνεια του κρατικού μηχανισμού, η έλλειψη γνώσης των υπαλλήλων και ο φόβος

απώλειας πεδίων μονοπωλιακής επιρροής από ορισμένους υπαλλήλους.

Η πληροφορική στο υπουργείο οικονομικών ίσως τελικά λύσει και το πρόβλημα των εσόδων, αλλά και της διαφθοράς στις εφορίες. Η διαφθορά δεν λύνεται με το να φοβερίζεις ή απλώς να αλλάζεις τα πρόσωπα. Λύνεται με τη διαφάνεια και με κανόνες που σπάζουν την αυθαιρεσία του ελεγκτή απέναντι στον φορολογούμενο και δίνουν μια αντικειμενική πληροφόρηση για τη φορολογούμενη εταιρεία.

Το εκπαιδευτικό σύστημα χρειάζεται μια νέα πνοή και περισσότερο ανταγωνισμό, ιδιαίτερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στη χώρα μας διπλασιάστηκε ο αριθμός των φοιτητών τα εγχώρια ΑΕΙ τη τελευταία δεκαετία και τα μεταπτυχιακά προγράμματα έχουν υπερβεί τα 350, ενώ έχουμε τον υψηλότερο αριθμό φοιτητών στην τριτοβάθμια στην ΕΕ για νέους ηλικίας 18-24 ετών. Όμως, η ποιότητα της εκπαίδευσης πάσχει διότι δεν υπάρχει ανταγωνισμός. Η αξιολόγηση της εκπαίδευσης είναι ένα σωστό πρώτο βήμα, που πρέπει να συνδυαστεί στη συνέχεια να συνδεθεί με τη χρηματοδότηση των ΑΕΙ. Η κατάσταση με τους αιώνιους φοιτητές και τις επαναληπτικές εξετάσεις, ή ακόμα και η καθαριότητα στους πανεπιστημιακούς χώρους είναι σουρεαλιστική. Πρέπει να μπει πειθαρχία στο σύστημα, στους καθηγητές και τους φοιτητές. Η επιβολή διδάκτρων

ένα ή δύο χρόνια από την κανονική φοιτητική θητεία είναι επίσης κάτι απολύτως επιτακτικό.

Στην νέα εποχή, οι καινοτομίες και οι ραγδαίες εξελίξεις απαξιώνουν το ανθρώπινο κεφάλαιο πολύ γρηγορότερα απ' ό,τι στο παρελθόν. Κατά συνέπεια, οι γνώσεις πρέπει να αναπροσαρμόζονται με ταχύτερους ρυθμούς. **Η ανάγκη διαβίου εκπαίδευσης καθίσταται επιτακτική.** Όμως, η διαβίου μάθηση και οι επενδύσεις στην καινοτομία είναι υποτονικές στη χώρα μας, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι δεν έχουμε μεγάλες επιχειρήσεις, ενώ το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν συνδέεται στενά με την παραγωγή.

- 2 *Δεύτερο σημαντικό ερώτημα: Πώς αυξάνεται η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων; Είναι μόνον η **γραφειοκρατία** και το εξωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων το πρόβλημα στην ανταγωνιστικότητά τους ή είναι επίσης πρόβλημα το μέγεθός τους, η εξωστρέφειά τους, η οργάνωσή τους;*
- Θέλουμε μεγάλες ελληνικές ιδιωτικές επιχειρήσεις που να μπορούν να ανταγωνιστούν στα Βαλκάνια και την Ευρώπη ή αδιαφορούμε αν οι μεγάλες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και στην ευρύτερη περιοχή είναι ξένες, αρκεί να σέβονται τους κανόνες του ισότιμου ανταγωνισμού;**

Πιστεύω ότι ένα από τα κρίσιμα στοιχεία είναι ο μετασχηματισμός των μικρομεσαίων οικογενειακών επιχειρήσεων σε «**μεσαίες μεγάλες**» επιχειρήσεις, με τον παράλληλο διαχωρισμό της ιδιοκτησίας από τη διοίκηση. Το στοιχείο είναι, επίσης, η αύξηση της κρίσιμης μάζας των επιχειρήσεων εκείνων που αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες, υιοθετούν σύγχρονες πρακτικές διοίκησης, διαθέτουν τα κατάλληλα στελέχη και έχουν διεθνή προσανατολισμό στις επενδύσεις και τις πωλήσεις τους.

Βεβαίως οι μεγάλες επιχειρήσεις φέρνουν και μεγάλους πονοκεφάλους, καθώς υπάρχει πάντα ο κίνδυνος οι επιχειρήσεις αυτές να αποκτήσουν τέτοια ισχυρά πολιτικά στηρίγματα που να απειλήσουν τον εγχώριο ανταγωνισμό. Γι' αυτό χρειάζεται συγχρόνως και ένα ισχυρό και σχετικά ανεξάρτητο σύστημα εποπτείας και διασφάλισης του ανταγωνισμού. Αυτό, ως γνωστόν, συνεχώς χτίζεται και αναβαθμίζεται.

Τρίτο ερώτημα: Όσον αφορά την απελευθέρωση αγορών, πού δίδεται μεγαλύτερη έμφαση, στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών ή στην αγορά εργασίας;

Αυτό είναι ένα πολύ κρίσιμο ερώτημα. Αν η σημερινή κυβέρνηση ανοίξει όλη τη βεντάλια των δυνητικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων συγχρόνως θα αποτύχει με

βεβαιότητα. Πιστεύω ότι η οποιαδήποτε πολιτική θα έχει περισσότερα αποτελέσματα αν επικεντρωθεί στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών, στη γραφειοκρατία, στις μονοπωλιακές πρακτικές, στα κλειστά επαγγέλματα. Εκεί οι αντίπαλοι είναι περιορισμένοι, οι πρακτικές των συντεχνιών πιο εύκολα αποκαλύπτονται και καταπολεμούνται. Το πρόβλημα της απελευθέρωσης σαλαμοποιείται και οι στόχοι επιτυγχάνονται πιο εύκολα. Η κοινωνία παίρνει το μέρος της κυβέρνησης διότι καταλαβαίνει ότι θίγεται από τα συντεχνιακά συμφέροντα.

Είναι άκρως αντιπαραγωγικό η κυβέρνηση να ξεκινήσει το ζήτημα της ευελιξίας στην αγορά εργασίας ως το πρώτο θέμα των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, διότι πιθανόν να έχει απέναντί της το σύνολο της κοινωνίας, με εξαίρεση ίσως τους εργοδότες. Το ζήτημα αυτό πρέπει να είναι το τελευταίο στη λίστα, ώστε να έχει προηγηθεί το χτίσιμο της δικής της αξιοπιστίας ότι πράγματι μάχεται υπέρ του κοινωνικού συνόλου και όχι μόνο υπέρ μιας μερίδας του πληθυσμού. Στην ευελιξία της αγοράς εργασίας πρέπει να έχει και κάποια συναίνεση με τη ΓΣΕΕ. Αλλιώς να μην προχωρήσει, διότι πιθανόν να κάψει και τις υπόλοιπες μεταρρυθμίσεις.

Τέταρτο ερώτημα: Πώς αυξάνουμε την αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα και μειώνουμε τη γραφειοκρατία;

Η αποτελεσματικότητα θα αυξηθεί αν ενταθεί ο ρυθμός των αποκρατικοποιήσεων και, έτσι, υπάρξει ανταγωνισμός από τον ιδιωτικό τομέα σε ορισμένες υπηρεσίες που προσφέρει το Δημόσιο. Είναι απαραίτητη, επίσης, η καταγραφή συγκεκριμένων στόχων ανά δραστηριότητα, και η σύνδεση των αμοιβών των υπαλλήλων με την επίτευξη των στόχων. Η αποτελεσματικότητα θα αυξηθεί με την επιβολή κανόνων διαφάνειας, ιδιαίτερα στην τοπική αυτοδιοίκηση. Θα αυξηθεί και με τη μείωση της σπατάλης και την καλύτερη διοικητική οργάνωση. Θα αυξηθεί με την ενσωμάτωση της πληροφορικής, όπως σημειώθηκε προηγουμένως. Σε τομείς, όπως η Υγεία, υπάρχει περιθώριο σημαντικής εξοικονόμησης πόρων.

Πέμπτο ερώτημα: Πώς βελτιώνουμε το κοινωνικό κράτος, αλλά και κυρίως, πώς το χρηματοδοτούμε, αφού είμαστε υποχρεωμένοι να μειώσουμε το δημόσιο χρέος, αλλά και συγχρόνως να επενδύσουμε στην ανάπτυξη;

Πρέπει να γίνει προσπάθεια εξοικονόμησης πόρων με την καλύτερη οργάνωση της δημόσιας διοίκησης, αλλά η χρηματοδότηση κοινωνικών παροχών προϋποθέτει κυρίως τη συνέχιση και επιτάχυνση της δυναμικής αναπτυξιακής πορείας της χώρας.

Όσον αφορά το ασφαλιστικό, πιστεύω ότι **πρέπει να αρχίσουμε να σκεφτόμαστε αντίστροφα από τον τρόπο που σκεφτόμασταν μέχρι σήμερα**. Δηλαδή να δώσουμε λύση πρώτα στο πρόβλημα του τι θα αντιμετωπίσουν οι σημερινοί νέοι στο μακρινό μέλλον και στη συνέχεια στο τι θα αντιμετωπίσουν οι σημερινοί μεσήλικες στο πιο μεσοπρόθεσμο μέλλον. Η κοινωνική συναίνεση είναι πιο εύκολη με μια τέτοια διαδικασία «*δυναμικού προγραμματισμού*», ενώ έτσι αυξάνεται και η πιθανότητα εξεύρεσης λύσης που να μην αποσταθεροποιεί μελλοντικά την οικονομία.

Σήμερα, υπό την πίεση της άμεσης εφαρμογής των ΔΛΠ, η κυβέρνηση πρέπει να πάρει αποφάσεις εδώ και τώρα για το ασφαλιστικό των τραπεζών. Ο τρόπος με τον οποίο θα χειριστεί το θέμα θα δείξει πολλά για το αν πραγματικά έχει σκοπό να προχωρήσει με κανόνες διαφάνειας και να λύσει θέματα διαρθρωτικών αλλαγών ή σκοπεύει απλώς να τα κουκουλώσει και να τα μεταθέσει για το μέλλον, προσποιούμενη μόνον το ενδιαφέρον της. Το ασφαλιστικό των τραπεζών προϋποθέτει μια αξιόπιστη μελέτη από τρίτους για το μέγεθος του προβλήματος ώστε να καταλάβει η κοινωνία τις σωστές παραμέτρους του. Οι χαμηλο-συνταξιούχοι του ΙΚΑ, που πιθανόν να φορτωθούν μέρος των υποχρεώσεων των ταμείων των τραπεζιτών στο μέλλον, έχουν δικαίωμα να ξέρουν. Οι φορολογούμενοι πολίτες έχουν δικαίωμα να

ξέρουν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δικαίωμα να ξέρει αν η λύση νοθεύει ή όχι το ισότιμο ανταγωνισμό ανάμεσα στις τράπεζες. Τι θα κάνει λοιπόν η κυβέρνηση; Σύντομα θα καταλάβουμε αν πραγματικά υπάρχει θέληση για διαρθρωτικές αλλαγές.

Ανακεφαλαιώνοντας, οι λέξεις κλειδιά για την ανταγωνιστικότητα στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα είναι:

- Επενδύσεις στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας, αλλά και στους παραγωγικούς συντελεστές, δηλαδή την εκπαίδευση, τη γνώση και την τεχνολογία.
- Μεγέθυνση των επιχειρήσεων και εξωστρέφεια.
- Ενσωμάτωση της πληροφορικής στο Δημόσιο, αποτελεσματικότητα του κράτους και εξοικονόμηση πόρων.
- Έμφαση στην πάταξη των μονοπωλιακών πρακτικών, τα κλειστά επαγγέλματα και επιδίωξη κοινωνικής συναίνεσης στα ζητήματα του ασφαλιστικού και των εργασιακών σχέσεων.

- Υπάρχει υψικό που μπορεί να
μπει στο κερ. Οικονομίας,
τμήμα **ΙΒ** "Το Υπόδειγμα
Ακρίτως".

- Όμως πρέπει να γραφτεί με
την πένα το π/θ.
Ενώ θα αναγράφω τα ίδια.
Ας το δει ο θεμελιώτης, ο
ολοίος και αφήσει ότι
το τμήμα αυτό χρειάζεται
ενίσχυση.